

patrial (nom ~ «nom de pays», PDPF).

Patriota [Belv.], rebut del fr. *patriote*, que en el sentit modern apareix ja algun cop des de 1562, però solament es fa usual amb la Revolució; tant, que els àulics del General Ricardos s'interessaren per fer cantar aquells romanços que identificaven el mot amb el sentit de 'revolucionari francès': «els lladres dels *patriotes* - que robaren St. Llorens / --- La Manera - Arles, els Banyes i Ceret», 1790 (MilàF, *Romlo.*, 138); altrament fou un mot ja usual en baix llatí però creat (com ja ho mostra el sufix) pel gr. *πατριώτης* 'compatriota', derivat de *πατρία* 'raça', 'casta', i aquest, de *πατήρ* 'pare';⁴ *patriòtic* [Lab. 1840] i *patriotisme* [Lab. 1840], creacions del francès, on ja es troben des de 1750; *patrioter* [«patriota de llengua i no de fets», MrnAguiló; «els *patrioters* cridaven *Viva Espanya*», Salvador Galmés, 1911], creat pel cast. *patriotero* [e!l el mot, la cosa ha existit sempre]; *patrioteria* [DAG.] o *patrioterisme*.

Compatriota [1695, Lacav.], no rebut del francès *compatriote* [S. xv] car ja s'usà en el nostre baix llatí el 1062 (supra) i en català ja surt almenys des de 1502, i cosa no indiferent, parlant de Lluïl: «Doncs, *compatriotes* - fassem vuy gran festa, / puy d'aquest la fama - per tot lo món sona, / tan gran y tan alta - a tot hom s'entona: / sols canonizar-lo, - altre ja no resta» (el mall. Jordi M. Albert, JMBover, *BiEscrBal.* I, 8.11.5); canonització que no ha vingut mai perquè el Vaticà té un cert punt a no fer sants sinó l'Església ... Triomfant. El sant de Randa pronuncià aquelles heroïques paraules «condemni'm jo si se salven milers de mils de pagans»; i cert britànic escriví còmodament *Catalonia infelix*; només Ramon: *accidia vade retro!*

Expatriar-se [Lab. 1839]; *expatriació*; *repatriar*, *-iat*, *-iació*; es digué per excel·lència dels pobres soldats víctimes de les vergonyoses guerres colonials espanyoles en els tròpics, fi S. XIX: «a les Filipines --- en el teu home no van fer-lo heroe? MÈRCÈ: Només van donar-li les febres --- ja l'has vist, que m'ha tornat *repatriat* --- crec que vol dir soldat que no té remei», Russinyol (*L'Heroe*, 11).

Repaire 'recreació': «paraís haja / e bon pos n'haja / mon mort marit / --- / yo veig que vós / no n curau gayre: / ab gran *repayre* / yo y ell vivíem: / tots nus dormíem / ensemps les sestres, / dijous e festes / volateria, / al alqueria, / sovint sopàvem», JRoig (*Spill*, 4336), deu ser aff, si no manllevat, dels oc. ant. *repaire* m. «demeure; manoir; faire *repaire* aller, se rendre»; *repaïrazon* «retour» (PDPF), fr. ant. *repaïrier* i occità ant. «*repaïrar* retourner, revenir» REPATRIARE (cf. el que ja n'he dit a prop. de *reparar*) (PARAR); eiv. *repaïrar-se* 'refugiar-se': «es mal temps els havia embolicat p'ennig des canal, i es tengueren que *repaïrar* a Andratx», JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 101, i ja a la p. 33). Per una curiosa ultracorrecció de la *-ir-* de l'oc. *repaïrar*, assimilant-ho a *reparar* (de PARAR), s'arribà a usar aquest mot en el sentit de 'repatriar': el captiu que ha tornat a Itàlia, alliberat pel califa, li ho agraeix «certificant de la sua *repaïracion* e venguda lo Soldà», *Decam.* x, § 9, 609.7f. (trad. *repatriazione*).

Patrici [1372, dicc. de Jacme Marc]: «no 'm basta l'ingeni - decauen les forces / per dir llahors dignes - de vós, Lluïl, *patrici*, / mirant com transportes - lo mundà servici / en l'altre, pus noble, - ahon te reforces», Gaspar de Verí, a. 1502 (JMBover, *BiEscrBal.* II, 503.27.2); *patriciat*; *compatrici* 'compatriota' [Belvitges]: «no es cansaven de ponderar la boniquesa de les *compatricies* de la seva companya de viatge», Maragall (*E. d'Ofterdingen* I, 584b): «benvolgut *compatrici*» solia encapçalar les seves cartes Fr. Cambó quan volia ser amable, sense excedir-se: com ho féu el 1941, en acceptar la meua proposta de contribuir per parts iguals amb R. Patxot a cobrir el dèficit de la impressió i edició de la Miscel·lània Fabra, que vaig fer jo sol a Buenos Aires.

Patrimoni [«sobre som *patremoni*» c. 1260, PPujol, *DocVgUrg.*, 22.3; Lluïl], pres del ll. *patrimonium* id.: «si los hòmens lecs han --- anar ans a la missa --- quant més los clergues, qui viven del *patremoni* de santa Sgleya, deven ans ohir la missa --- que-s vagen deportat» (*Blanq.*, *NCL.* II, 125.23); *patrimonial* [1507, Busa-N.]; *patrimonialitat*. *Patristic*; *patristica*.

Compare [1250]: «Dix R. de Serres a R. d. B. de Bardines: —Ara, vós, *compare*, qui-us ensen<y>ave carrera, e-us tornave de mal a bé, creuriets-o? —Oc jo, volenter: for<t> n'aig!» ['fortament n'he tingut de mal': del context es dedueix que el bisbe havia cobrat tremendes penyores dels denunciats de fer prèdiques de regust catarista], doc. de l'Alt Cardener (PPujol, *DocVgUrg.*, 15.26); per a *compare* 'el padrí en relació a la padrina del mateix fillol', veg. supra a *padri*, la cita del *Spill*. «Quan lo lop convidada / ha d'amors la somera, / diu que ella ha donada / tal respòs a la fera: / —No t'hi trebaylls debada / --- / Dix lo lop: —Bon viatge / --- / Com donzelles de Roma / no-ufas --- / *Compare* —respòs ella— / eu vos deman perdó / --- no és sola donzella / mas dona de raó; / no solament de Roma, / ans encar d'Aragó / --- e creets-me, *compare*, / que no ha al món donzella / ne dona, enamorada, / que dels peus a la cella / no romanga sullada / --- / e dix lo lop —*Comare* / ---», Eiximenis (pro-sificat en el *Ll. de les Dones*, *EntreDL* I, 187-189).

Anar-se'n tot per compares i comares 'perdre's tot en parlamentar' (cf. cast. *perder el tiempo en di-mes y dir-tes*, 'en eterns i frívols colloquis i discreteigs secrets': s'hauria de revitalitzar l'ús d'aquella graciosa frase, que massa sovint sentim reemplaçada per la castellanada): «Dix lo moro: —Encara axí Nós havem experiència que tota comunitat la qual haja los regents divisos entre si, és bé regida e abundada prou, e si-ls ha concordants e amics, tot ne va *per compares e per comares* a la mala ventura», Eiximenis (*Regiment*, § 80; Balari hi afegeix la variant *tot són compares i comares*: i ens meravellem en quin grau tenien més seny polític els catalans (alias «moros») del S. XIV, que els dels 1980 que només volen un sol diari català, i tenen l'horror dels vots de censura.

+*Compadresc* 'el fet de ser padrí d'un infant, junt amb una dona que n'és padrina': «no contrastant lo *compadresc*, se enamorà d'ella», *Decam.* VII, § 10, 431.